

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

29 בנובמבר 2004

141

ט"ז בכסלו התשס"ה

עמוד

298	הצעת חוק ספנות חופית (היתר לכלי שיט זר), התשס"ה-2004
306	הצעת חוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה (תיקון מס' 3), התשס"ה-2004
314	הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 30) (פגישת אסיר עם עורך דין), התשס"ה-2004

הצעת חוק ספנות חופית (היתר לכלי שיט זר), התשס"ה-2004

הגדרות

1. בחוק זה -

"איש צוות" - אדם הממלא תפקיד בכלי שיט, הדרוש לתפעולו של כלי השיט בזמן הפלגה, למעט נחב;

"בעל כלי שיט זר" - הבעל הרשום של כלי שיט זר לפי ריגן המדינה שבה נרשם, וכן מי שבידו השליטה על כלי השיט הזר ועל אנשי הצוות שלו;

"האזור הימי" - המים שמעל לשטחים התת-ימיים הנכללים בשטח מדינת ישראל לפי חוק השטחים התת-ימיים, התשי"ג-1953¹;

"חוק הספנות (כלי שיט)" - חוק הספנות (כלי שיט), התש"ך-1960²;

"חוק החברות" - חוק החברות, התשנ"ט-1999³;

"חוק העונשין" - חוק העונשין, התשל"ז-1977⁴;

דברי הסבר

כללי

היתר כאמור יכול שיינתן על כסיס של תדירות עם המדינות המבקשות לבצע ספנות חופית בישראל, וקבלתו תותנה בתנאים נוספים כפי שיקבע שר התחבורה (להלן - השר), אשר יאפשרו שמירה על קיומה של תשתית ספנית ישראלית, שימור ידע ימי מקצועי והגנה על תעסוקת ימאים ישראלים, לצד פיקוח בטיחותי על כלי שיט זרים העוסקים בספנות חופית בישראל והגברת השמירה על בטיחות השיט וההגנה על איכות הסביבה הימית בישראל.

ברובן הגדול של המדינות הימיות בעולם, קיימות מגבלות בריגן המדינה על ביצוע ספנות למטרות מסחריות בתחומי המים הריבוניים או האזור הכלכלי הבלעדי של אותה מדינה (להלן - ספנות חופית). באמצעות כלי שיט שאינם כלי שיט לאומיים של המדינה, מגבלות אלה נועדו, בין השאר, לאפשר שמירה על קיומה של פעילות ספנות חופית המתבצעת באמצעות כלי שיט של אותה מדינה, וכן הגנה על האינטרסים הכלכליים והביטחוניים שלה, פיקוח על בטיחות השיט בחופי המדינה ובאזור הים הסמוך לה, ומניעת זיהום הסביבה הימית מכלי שיט.

סעיף 1 לצורך הסדרת פעילות כלי שיט זרים בספנות חופית בישראל, מוצעות הגדרות למינחים שונים בחוק המוצע, ובין השאר מונחים אלה: "האזור הימי" -

לעומת המצב הרווח ברוב המדינות הימיות בעולם, בישראל לא קיימת כל מגבלה שבדין על ביצוע פעילות של ספנות חופית באמצעות כלי שיט זרים כמימי החופין של ישראל ובאזור הסמוך להם.

ספנות חופית היא פעילות המתבצעת, בין השאר, באזור הכלכלי הבלעדי של מדינה (Exclusive Economic Zone). חוק השטחים התת-ימיים, התשי"ג-1953, קובע כי שטח ישראל יכלול את קרקע הים והתת-קרקע של השטחים התת-ימיים הנמצאים מעבר ובסמוך למימי החופין של ישראל, עד היכן שעומק המים שמעליהם מאפשר את ניצול איצרות הטבע שבשטחים אלה.

כתוצאה מכך, בעוד שכלי שיט ישראליים מנועים מלבצע ספנות חופית במרבית המדינות הימיות בעולם בשל המגבלות המוטלות על ביצועה באותה מדינה, רשאים כלי שיט זרים מאותן מדינות לפעול בישראל בספנות חופית בלא כל הגבלה.

מוצע להגדיר את השטח שמעל לשטחים התת-ימיים האמורים כ"אזור הימי", אשר פעילות המתבצעת באמצעות כלי שיט זר תיחשב כספנות חופית הטעונה היתר.

החוק המוצע קובע חובת קבלת היתר לשם ביצוע פעילויות של ספנות חופית בישראל באמצעות כלי שיט זר. ההיתר יונתן על פי המוצע, מאת מנהל מינהל הספנות והנמלים במשרד התחבורה או מי שהוא הסמוך לענין החוק המוצע (להלן - המנהל) לבעל כלי השיט הזר בעבור כלי השיט, להפעלתו בספנות חופית.

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 53.
² ס"ח התש"ך, עמ' 70.
³ ס"ח התשנ"ט, עמ' 189.
⁴ ס"ח התשל"ז, עמ' 322.

"כלי שיט" – כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט), למעט כלי שיט צבאי וכלי שיט המשמש בתפקודי עזר לכלי שיט צבאי;

"כלי שיט ישראלי" – כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט);

"כלי שיט זר" – כלי שיט שאיננו כלי שיט ישראלי;

"המנהל" – מנהל מינהל הספנות והנמלים במשרד התחבורה, או מי שהוא הסמיך לענין חוק זה, כולו או מקצתו;

"מנהל נמל", "נמל" – בהגדרתם בפקודת הנמלים;

"מפקח" – מי שהשר מינהו למפקח לפי הוראות סעיף 11;

"מקום מוצא", לענין הובלת טובין או נוסעים – המקום שבו הוטענו הטובין או הועלו הנוסעים על כלי שיט;

"מקום סיום", לענין הובלת טובין או נוסעים – המקום שבו נפרקו הטובין או הורדו הנוסעים מכלי שיט;

"ספנות חופית" – פעילות מסחרית כמפורט להלן, המתבצעת באמצעות כלי שיט;

(1) הובלה של טובין או של נוסעים, שמקום המוצא שלה ומקום הסיום שלה הם נמל, כלי שיט, מיתקן או מבנה אחר המצוי במימי החופין או במים הפנימיים של ישראל, או באזור הימי, והכל בלי לפקוד נמל מחוץ לישראל;

(2) פעילות אחרת המתבצעת במימי החופין או במים הפנימיים של ישראל, או באזור הימי, למעט דיג, ולגבי פעילות המתבצעת באזור הימי – גם למעט הנחת כבלים או צינורות על קרקע הים או בתת קרקע הים;

"פקודת הנמלים" – פקודת הנמלים [נוסח חדש], התשל"א-1971;⁵

"קברניט" – איש צוות שבידו הפיקוד על כלי שיט;

"השר" – שר התחבורה.

היתר לספנות חופית

2. (א) לא יבצע אדם, בעצמו או באמצעות אחר, ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר, אלא אם כן ברשותו היתר בכתב מאת המנהל, שניתן לבעל כלי השיט הזר בעבור אותו כלי שיט להפעלתו בספנות חופית (בחוק זה – היתר לספנות חופית), ובהתאם לתנאי ההיתר.

ד ב ר ו ה ס ב ר

סעיף 2 מוצע לאסור ביצוע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר, אלא אם כן נתן המנהל היתר לבעל כלי השיט הזר, בעבור כלי השיט להפעלתו בפעילות של ספנות חופית (להלן – היתר לספנות חופית), כמפורט בהיתר. עור מוצע להסמיך את המנהל לקבוע בהיתר לספנות חופית תנאים שיש לקיימם במהלך תקופת תוקפו.

נוסף על כך, כדי שתהיה בתובת קבועה בישראל ליצירת קשר עם בעל כלי שיט זר המבצע ספנות חופית בישראל מוצע להתנות מתן היתר לספנות חופית לתקופה העולה על 30 ימים לבעל כלי שיט זר, אם הוא תאגיד – בכך שימלא אחר חובות הרישום והדיווח החלות על חברת חוץ. לפי פרק שני בחלק תשיעי לחוק החברות, התשנ"ט-1999, ואם אינו תאגיד – בכך שימנה נציג שמקום מגוריו הקבוע בישראל, המורשה לפעול בשמו לענין החוק המוצע.

"ספנות חופית" –

מוצע להגדיר ספנות חופית, בדומה להגדרות הקיימות במדינות ימיות אחרות, כפעילות מסחרית שהיא אחת המפורטות להלן, המתבצעת באמצעות כלי שיט:

(1) הובלה של טובין או של נוסעים שמקום המוצא שלה ומקום הסיום שלה הוא נמל, כלי שיט, מיתקן או מבנה אחר המצוי בישראל, לרבות במימי החופין של ישראל, או באזור הימי, והכל בלי לפקוד נמל מחוץ לישראל;

(2) כל פעילות אחרת המתבצעת במימי החופין של ישראל, למעט דיג, ובאזור הימי – למעט דיג או הנחת כבלים או צינורות על קרקע הים או בתת-קרקע הים.

⁵ ס"ח התש"א, נוסח חדש 20, עמ' 443.

(ב) היתר לספנות חופית יינתן בעבור כלי שיט זר להפעלתו בסוג פעילות של ספנות חופית או במספר סוגי פעילויות כאמור, הכל כפי שיקבע המנהל בהיתר.

(ג) המנהל רשאי לקבוע בהיתר לספנות חופית תנאים שעל בעל ההיתר לקיימם במהלך תקופת תוקפו.

(ד) המנהל יקבע בהיתר לספנות חופית את תקופת תוקפו, ובלבד שלא יינתן היתר בעבור כלי שיט זר לתקופה העולה על 30 ימים, אלא אם כן התקיים המפורט בפסקאות (1) או (2) שלהלן, לפי הענין:

(1) לגבי בעל כלי שיט זר שהוא חברת חוץ – הוא מילא אחר הדרישות הקבועות בפרק שני בחלק השיעי לחוק החברות לענין חברת חוץ המקיימת מקום עסקים בישראל;

(2) לגבי בעל כלי שיט זר שאינו חברת חוץ – הוא מינה נציג שמקום מגוריו הקבוע הוא בישראל, המורשה לפעול בשם בעל כלי השיט בישראל בענין ההליכים לפי חוק זה, והגיש למנהל את הסכמתו של הנציג בכתב.

(ה) בסעיף זה, "חברת חוץ" – כהגדרתה בחוק החברות.

3. היתר לספנות חופית אינו ניתן להעברה לאדם אחר או לגבי כלי שיט אחר.

איסור העברת היתר לספנות חופית

4. (א) השר יקבע תנאים למתן היתר לספנות חופית, שיש לקיימם לפני מתן ההיתר או במהלך תקופת תוקפו, ככל הדרוש לדעתו להבטחת המטרות המפורטות בסעיף קטן (ב), לרבות לענין מבנה כלי השיט ותחזוקתו, המערכות, המיתקנים והציוד הנדרשים לתפעולו, התקין של כלי השיט, תעורות, נהלים ומסמכים אחרים שחייבים להימצא בכלי השיט ותקן אנשי הצוות הדרוש לשם הבטחת בטיחות השיט.

תנאים למתן היתר לספנות חופית

(ב) תנאים לפי סעיף קטן (א) ייקבעו על ידי השר כדי להבטיח את אלה:

(1) המשך קיומה של ספנות חופית המתבצעת באמצעות כלי שיט ישראליים, ומניעת פגיעה בה;

(2) שמירה על רמה נאותה של בטיחות השיט ועל שלומם של בני אדם שבכלי השיט או בקרבתו;

(3) מניעת זיהום הסביבה הימית מכלי שיט;

(4) מילוי אחר דרישות כל אמנה בין-לאומית בעניני ספנות שישראל צד לה;

דבריו הסבר

להבטחת המשך קיומה של ספנות חופית המתבצעת באמצעות כלי שיט ישראליים, שמירה על רמה נאותה של בטיחות השיט ושלומם של בני אדם שבכלי השיט או בקרבתו, ומניעת זיהום הסביבה הימית מכלי שיט.

סעיף 3 כדי להבטיח מתן היתר לספנות חופית כהתאם למאפייניו הייחודיים של כלי השיט הזר, מוצע לאסור העברת היתר לספנות חופית לאדם אחר או לגבי כלי שיט אחר.

עוד מוצע לקבוע, כי תנאים שמטרתם מניעת זיהום הסביבה הימית מכלי השיט, ייקבעו לאהר התייעצות עם השר לאיכות הסביבה.

סעיף 4 מוצע להסמיך את השר לקבוע תנאים למתן היתר לספנות חופית, בין השאר בענינים המפורטים בסעיף המוצע, ככל הדרוש לדעתו.

(5) תשלום פיצויים על ידי בעל כלי שיט זר בעד נזק שייגרם עקב הפעלת כלי השיט הזר בספנות חופית, לרבות נזק לצד שלישי, נזק לסביבה הימית ונזק הנובע מטביעת כלי השיט;

(6) שמירה על ביטחון המדינה ושלום הציבור.

(ג) תנאים שמטרתם להבטיח מניעת זיהום הסביבה הימית מכלי שיט, כאמור בסעיף קטן (ב3), ייקבעו בהתייעצות עם השר לאיכות הסביבה.

(ד) בתקנות לפי סעיף זה רשאי השר לקבוע תנאים שונים לפי סוגים של כלי שיט, של ספנות חופית או של הפלגות.

קביעת אנשי צוות ישראליים

5. (א) השר רשאי לקבוע כי בכלי שיט זר שניתן לו היתר לספנות חופית ישרתו, בעת הפעלתו בספנות חופית, אנשי צוות ישראליים כפי שיקבע, ורשאי הוא לקבוע תפקידים בכלי שיט שישרתו בהם אנשי צוות ישראליים.

(ב) היה בקיום הוראות השר לפי סעיף קטן (א), כדי לסתור הוראה לענין אורחותם או תושבותם של אנשי הצוות לפי חוק המדינה שבה רשום כלי השיט הזר שניתן לו היתר לספנות חופית, הוראת אותה מדינה עדיפה, והטוען לעדיפות זו – עליו הראייה.

(ג) בתקנות לפי סעיף זה, רשאי השר לקבוע תנאים שונים לפי סוגים של כלי שיט, של ספנות חופית או של הפלגות.

(ד) בסעיף זה, "איש צוות ישראלי" – איש צוות שהוא אזרח ישראלי או תושב קבוע בישראל, שהוסמך למקצוע ימי או לתפקיד בכלי שיט שהם טעוני הסמכה לפי הוראות חוק הספנות (ימאים), התשל"ג-1973.⁶

סייגים למתן היתר לספנות חופית

6. (א) על אף הוראות סעיף 4, רשאי המנהל לסרב לתת היתר לספנות חופית לפי חוק זה לבעל כלי שיט זר בעבור כלי השיט הזר, אף אם מתקיימים התנאים למתן היתר שנקבעו לפי אותו סעיף, אם בעל כלי השיט הזר, ואם הוא תאגיד – הוא או בעל שליטה בו, הורשע, בישראל או מחוץ לישראל, בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין בעל כלי השיט הזר ראוי, לדעת המנהל, לקבל היתר לספנות חופית. או הוגש נגד בעל כלי השיט הזר או בעל השליטה בו, לפי הענין, כתב אישום, בישראל או מחוץ לישראל, כשל עבירה כאמור וטרם ניתן בו פסק דין סופי.

דברי הסבר

בישראל באמצעות כלי שיט זרים שלגביה יכולת האכיפה של משטרת ישראל היא מוגבלת.

לפי המוצע, רשאי המנהל לסרב לתת היתר לספנות חופית לבעל כלי שיט זר שהורשע או שהוגש נגדו כתב אישום בשל עבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לקבל היתר לספנות חופית בעבור כלי השיט שבבעלותו; כמו כן, מאחר שבמרבית המקרים הבעלים הרשום של כלי שיט זר הוא תאגיד, מוצע להסמיך את המנהל לסרב לתת היתר לספנות חופית גם כאשר בעל השליטה בתאגיד שהוא בעל כלי השיט הזר הורשע או הוגש נגדו כתב אישום בעבירה כאמור.

סעיף 5 במטרה לשמר בישראל ידע מקצועי בתחום הספנות ולהגן על תעסוקתם של ימאים ישראליים, מוצע להסמיך את השר לקבוע כי בכלי שיט זר שמתבצעת באמצעותו ספנות חופית ישרתו, במקצועות ימיים שהם טעוני הסמכה, אנשי צוות ישראליים כפי שיקבע.

יחד עם זאת, מוצע לקבוע כי כמירה שהוראת השר בענין זה סותרת הוראה לענין אורחותם או תושבותם של אנשי הצוות לפי חוק מדינת הרישום של כלי השיט הוראת אותה מדינה עדיפה, והטוען לעדיפות זאת – עליו הראייה.

סעיף 6 מוצע לקבוע סייגים למתן היתר לספנות חופית, במטרה למנוע פעילות עבריינית

⁶ ס"ה התשל"ג, עמ' 329.

(ב) בסעיף זה, "שליטה" - כהגדרתה בחוק התקשורת (בזק ושידורים),
התשמ"ב-1982.⁷

7. המנהל רשאי, לאחר התייעצות עם הממונה על התקציבים במשרד האוצר, לסרב לתת היתר לספנות חופית לפי חוק זה, אף אם מתקיימים התנאים למתן ההיתר שנקבעו לפי סעיף 4, בהתקיים אחד מאלה:

סירוב למתן
היתר לספנות
חופית

(1) קיימת, להנחת דעתו, חלופה סבירה לביצוע הפעילות של ספנות חופית שלגביה מתבקש ההיתר, באמצעות כלי שיט ישראלי;

(2) המדינה שבה רשום כלי השיט הזר שלגביו מבוקש ההיתר אינה נוהגת הדדית בענין ביצוע פעילות של ספנות חופית, כלפי ישראל.

8. המנהל רשאי לדרוש ממבקש היתר לספנות חופית למסור לו פרטים בדבר כלי השיט או בדבר סוג הפעילות של ספנות חופית שלגביהם מבוקש ההיתר, וכן כל פרט אחר הדרוש לו כדי להחליט בבקשה; מבקש ההיתר לספנות חופית ימסור למנהל כל פרט שדרש לפי סעיף זה; לא מסר המבקש פרט כאמור, רשאי המנהל שלא לתת לו היתר לספנות חופית.

מסירת פרטים
למנהל

9. המנהל רשאי להתלות היתר לספנות חופית לתקופה ובתנאים שיראה לנכון, לבטלו או לסרב לחדשו, לאחר שנתן לבעל ההיתר הזדמנות לטעון את טענותיו, בהתקיים אחד מאלה:

ביטול היתר
לספנות חופית,
התלייתו או
סירוב לחדשו

(1) ההיתר ניתן על יסוד מידע כוזב או שגוי;

(2) הופר תנאי מתנאי ההיתר שקבע המנהל לפי סעיף 2;

(3) חדל להתקיים, או הופר, תנאי מהתנאים שקבע השר לפי סעיפים 4 או 5;

(4) התקיים סייג מהסייגים הקבועים בסעיף 6;

ד ב ר ו ה ס ב ר

שלגביו מבוקש ההיתר, פעילות הספנות החופית המבוקשת וכל פרט אחר הדרוש לו כדי להחליט בבקשה, עוד מוצע, לחייב את מבקש ההיתר לספנות חופית למסור למנהל כל פרט שדרש ממנו לפי סעיף זה, ולהסמיך את המנהל לסרב לתת את ההיתר המבוקש למי שלא מסר לו פרט כאמור.

סעיף 9 מוצע להסמיך את המנהל, בכל אחד מהמקרים המפורטים בסעיף המוצע, לבטל היתר לספנות חופית, להתלותו או להגבילו, לאחר שנתן לבעל ההיתר הזדמנות לטעון את טענותיו, כך למשל, במקרה שבו הופר תנאי מתנאי ההיתר שקבע המנהל לפי סעיף 2 המוצע או שהדל להתקיים תנאי מהתנאים שקבע השר לפי סעיפים 4 או 5 המוצעים, רשאי המנהל לבטל את ההיתר שניתן לבעל כלי השיט בעבור כלי השיט, להתלותו או לסרב לחדשו.

סעיף 7 במטרה להגן על פעילות הספנות הישראלית ולאפשר לבעלי כלי שיט ישראליים לפעול בספנות חופית כמדינות מחוץ לישראל מוצע להסמיך את המנהל, לאחר שהתייעץ עם הממונה על התקציבים במשרד האוצר, לסרב לתת היתר לספנות חופית במקרים שבהם קיימת חלופה סבירה לביצוע הפעילות באמצעות כלי שיט ישראלי, או שהמדינה שבה רשום כלי השיט הזר אינה נוהגת הדדית בענין ביצוע פעילות של ספנות חופית, כלפי ישראל. סמכות כאמור תאפשר לממשלת ישראל להתקשר בהסכמים עם מדינות ימיות אחרות, לשם ביצוע ספנות חופית באותן מדינות באמצעות כלי שיט ישראליים.

סעיף 8 לצורך קבלת החלטה בבקשה למתן היתר לספנות חופית, מוצע להסמיך את המנהל לדרוש ממבקש ההיתר למסור לו פרטים בדבר כלי השיט

⁷ ס"ח התשמ"ב, עמ' 218.

10. (א) השר רשאי למנות מפקחים, מבין עובדי משרדו, לשם פיקוח על ביצוע הוראות חוק זה; הורעה על מינוי מפקח תפורסם ברשומות.

(ב) לשם פיקוח על ביצוע ההוראות לפי חוק זה רשאי מפקח או שוטר –

(1) להיכנס, בכל עת סבירה, לכלי שיט זר שיש לו חשש סביר שמתכצעת בו עבירה על ההוראות לפי חוק זה, ובלבד שלא ייכנס למקום המשמש למגורים בלבד, אלא לפי צו של בית משפט;

(2) לדרוש מבעל כלי השיט הזר שלגביו ניתן ההיתר לספנות חופית, או מאיש צוות שבו, להזדהות לפניו ולהציג לפניו את ההיתר כאמור וכל מסמך אחר הקשור במתן ההיתר או בפעילות כלי השיט.

(ג) לשם גילוי עבירה לפי חוק זה יהיו למפקח סמכויות חקירה המסורות לקצין משטרה לפי סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות), 1927⁸, וכן סמכויות של שוטר לבקש מבית משפט צו חיפוש ולבצעו לפי סעיפים 23 ו-24(א1) לחוק סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969⁹; הוראות חיקוקים אלה יחולו על חקירה, חיפוש ותפיסת חפצים כאילו נערכו בידי קצין משטרה או שוטר, לפי הענין.

(ד) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (ג), חיפוש שנערך על ידי מפקח לפי הוראות הסעיף הקטן האמור, ייעשה בנוכחות שוטר.

11. (א) המבצע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר בלא היתר לספנות חופית לפי הוראות סעיף 2 או בניגוד לתנאיו, דינו – קנס כאמור בסעיף 6(א3) לחוק העונשין.

(ב) נעברה עבירה לפי סעיף קטן (א), ועושה העבירה המשיך בביצוע ספנות חופית באמצעות כלי השיט הזר לאחר שנמסרה לו התראה בכתב מאת מפקח או שוטר לענין ההפרה, דינו – נוסף על כל עונש אחר, קנס נוסף בשיעור הקבוע בסעיף 6(ג) לחוק העונשין, לכל יום שבו נמשכת העבירה מהמועד שבו נמסרה לו ההתראה או מהמועד שנקבע בה, לפי המאוחר מביניהם; על מסירת התראה לפי סעיף קטן זה יחולו הוראות סעיף 237 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982¹⁰, בענין המצאת מסמכים, בשינויים המחוייבים.

(ג) נעברה עבירה לפי סעיף זה בידי תאגיד, דינו – קנס פי ארבעה מהקנס שנקבע לעבירה.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 10 (עדות) 1927, וכן לבקש מבית משפט צו חיפוש ולבצעו בנוכחות שוטר.

סעיף 11 מוצע לקבוע עונשים פליליים שיוטלו על מי שמבצע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר בלא היתר לפי החוק המוצע או בניגוד לתנאיו, ועונש נוסף שיוטל על מי שממשיך לבצע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר ללא היתר כאמור, לאחר שנמסרה לו על כך התראה מאת מפקח.

עונשים המורים יותר יוטלו על תאגיד שביצע עבירה כאמור.

סעיף 10 לצורך אכיפתן של הוראות החוק המוצע וכדי לאפשר גילוי עבירות שבוצעו בניגוד להן, מוצע להסמיך את השר למנות מפקחים מקרב עובדי משרדו, ולהסמיך אותם, וכן כל שוטר, להיכנס בכל עת סבירה לכלי שיט זר שיש חשש סביר שמתכצעת בו עבירה על הוראות החוק המוצע, ולדרוש מבעליו, קברניטו או איש צוות שבו להציג בפניו מסמכים הקשורים במתן ההיתר לספנות חופית או בפעילות כלי השיט.

כמו כן מוצע להסמיך מפקחים שמונו כאמור לערוך חקירות לפי סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית

⁸ חוקי איי פרק ל"ד, כרך א', עמ' (ע) 439, (א) 467.

⁹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

¹⁰ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

12. (א) היה למנהל יסור סביר להניח כי נעברה עבירה של ביצוע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר בניגוד להוראות חוק זה וכי עיכובו של כלי השיט הזר דרוש כדי למנוע המשך ביצוע העבירה, רשאי הוא, באישור השר ובתיאום עם מנהל הנמל שבו אמור להתבצע העיכוב, להורות על עיכוב מיידו של כלי השיט הזר בדרך שיורה, וכן רשאי הוא להורות על שחרור כלי השיט הזר שעוכב כאמור בערבות שלא תעלה על סכום הקנס שנקבע לאותה עבירה.

(ב) הוראת עיכוב או שחרור בערבות שניתנה לפי סעיף קטן (א) בטלה בתום שבעה ימים מיום שניתנה, אלא אם כן לפני אותו מועד הוגשה לבית המשפט המוסמך לדון בעבירה בקשה לאישורה.

(ג) הרואה את עצמו נפגע על ידי הוראת עיכוב או שחרור בערבות רשאי, לא יאוחר מתום שבעה ימים לאחר שההוראה הגיעה לידיעתו וכל עוד לא הוגשה בקשה לאישורה, לבקש את ביטולה מבית המשפט המוסמך לדון בעבירה; בדיון בבקשה לפי סעיף זה רשאי בית המשפט לאשר את ההוראה, בשינויים או כלי שינויים, לבטלה או להחליט בדרך אחרת.

(ד) אישר בית המשפט כאמור בסעיף קטן (ב) הוראת עיכוב או שחרור בערבות, יחולו הוראות אלה:

(1) לא הוגש, בתוך 45 ימים מיום שאושרה ההוראה, כתב אישום בעבירה שבשלה ניתנה ההוראה – בטלה ההוראה, ואם ניתנה ערבות לשחרור כלי השיט הזר, תוחזר למי שנתנה;

(2) הוגש כתב אישום בעבירה שבשלה ניתנה ההוראה, תפקע ההוראה עם מתן פסק דין סופי, ואם הוטל על הנאשם קנס – עם תשלום הקנס, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת.

13. השר רשאי, בצו, לפטור פעילות מסוימת של ספנות חופית, או סוג פעילות כאמור, מהוראות חוק זה כולן או מקצתן, אם הוא סבור כי הדבר דרוש לשם מניעת סכנה לחיי אדם או מטעמים של שמירה על ביטחון המדינה או על טובת הציבור, הגנה על אינטרסים חיוניים למדינה, או טעמים מיוחדים אחרים המחייבים מתן פטור כאמור.

פטור

ד ב ר י ה ס ב ר

כדי לאפשר פיקוח וזכרה על החלטות שהתקבלו לפי הוראות החוק המוצע, מוצע לקבוע כי הוראה שנתן המנהל בדבר שחרור או מתן ערבות לשחרור כלי השיט ושאושרה בידי בית משפט לפי הוראות סעיף 13(ב) המוצע, ובתוך 45 ימים מיום שאושרה כאמור לא הוגש כתב אישום בעבירה שבשלה ניתנה בטלה, וכי ערבות שניתנה לשחרור כלי השיט תוחזר למי שנתנה. כמו כן מוצע לקבוע, כי אם עד למועד האמור הוגש כתב אישום בשל אותה עבירה, תפקע ההוראה עם מתן פסק דין סופי בענינו של הנאשם באותה עבירה, ואם הוטל עליו קנס – עם תשלום הקנס, אלא אם כן אם הורה בית המשפט אחרת (לסעיף קטן (ד) המוצע).

סעיף 13 מוצע להסמיך את השר, במקרים מסוימים המצדיקים זאת, ובין השאר לשם מניעת סכנה לחיי אדם, שמירה על ביטחון המדינה או על טובת הציבור או הגנה על אינטרסים חיוניים למדינה, לפטור פעילות מסוימת של ספנות חופית או סוג של פעילות כאמור, מהוראות החוק המוצע, כולן או חלקן.

סעיף 12 במטרה למנוע פעילות ממושכת של ספנות חופית בישראל באמצעות כלי שיט זר בלא היתר או בניגוד לתנאיו, מוצע להסמיך את המנהל, באישור השר ובתיאום עם מנהל הנמל שבו אמור להתבצע העיכוב, להורות על עיכוב מיידו של כלי שיט זר המופעל בישראל בספנות חופית בלא היתר או בניגוד לתנאיו. בדרך שיורה, וכן להורות על שחרור כלי השיט שעוכב כאמור, בערבות שלא תעלה על סכום הקנס שנקבע לאותה עבירה (לסעיף קטן (א) המוצע).

עוד מוצע לקבוע, כי הוראת עיכוב או ערבות שנתן המנהל בטלה בתום שבעה ימים מיום שניתנה, אלא אם כן לפני אותו מועד הוגשה לבית משפט בקשה לאישורה. מוצע לאפשר למי שרואה את עצמו נפגע על ידי הוראת עיכוב או ערבות שנתן המנהל, לבקש את ביטולה מבית משפט, לא יאוחר מהיום השביעי לאחר שההוראה הגיעה לידיעתו וכל עוד לא הוגשה בקשה לאישורה (לסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) המוצעים).

14. השר רשאי, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, לקבוע אגרות בעד בקשה למחן היתר לספנות חופית או לחידושו.
15. השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
16. הוראות חוק זה כאות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.
17. בחוק בתי משפט לענינים מינהליים, התש"ס-2000¹¹, בתוספת הראשונה, בפרט 14, הפסקה החל במילים "החלטה של רשות" תסומן "(א)" ואחריה יבוא:
 "(ב) החלטה של המנהל לפי סעיפים 2 ו-6 עד 9 לחוק ספנות חופית היתר לכלי שיט זר, התשס"ד-2004".
18. על אף הוראות סעיף 2, מי שביצע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר ערב תחילתו של חוק זה, רשאי להמשיך ולבצע ספנות חופית באמצעות כלי השיט הזר עד תום שישה חודשים מיום תחילתו של חוק זה.

ד ב ר ו ה ס ב ר

- סעיף 14** מוצע להסמיך את השר, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, לקבוע בתקנות אגרות בעד מתן היתר לספנות חופית או חידושו.
- סעיף 16** מוצע לקבוע בחוק המוצע סעיף שמירת דינים, שלפיו אין בהוראות החוק המוצע כדי לגרוע מהוראות כל דין אחר.
- סעיף 17** מוצע לתקן בתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לענינים מינהליים, התש"ס-2000, את פרט 14 לתוספת שענינו העבודה, כך שבית משפט לענינים מינהליים יוסמך לדון גם בעתירה נגד החלטה המנהל בענין היתר לספנות חופית לפי סעיפים 2 ו-6 עד 9 לחוק המוצע. זאת, בהתאם למודל ההסמכה אשר גובש בהצעת חוק בתי משפט לענינים מינהליים (תיקון מס' 8), התשס"ד-2004 (הצעות חוק הממשלה 77, מיום י"א בטבת התשס"ד (5 בינואר 2004), עמ' 298) (ראה בדבריי ההסבר במבוא להצעת החוק), אשר לפיו מוצע לעגן את סמכות בתי המשפט לענינים מינהליים לדון בעתירות בהוראות התוספת הראשונה לחוק בתי משפט לענינים מינהליים בלבד, ולא לקבוע הוראה מסמיכה
- סעיף 18** מאחר שבישראל מתכזעת כיום פעילות של ספנות חופית באמצעות כלי שיט זרים ובמטרה לאפשר לעוסקים בכך שהות הוגנת להתארגנות ולקבלת היתר לפי הוראות החוק המוצע, מוצע לקבוע הוראת מעבר המאפשרת למי שביצע ספנות חופית באמצעות כלי שיט זר ערב תחילתו של החוק המוצע, להמשיך ולבצע פעילות כאמור בלא היתר לספנות חופית. למשך שישה חודשים מיום תחילת החוק המוצע.

¹¹ ס"ח התש"ס, עמ' 190.

הצעת חוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה (תיקון מס' 3), התשס"ה-2004

1. תיקון סעיף 18 בחוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, התשמ"ד-1984¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 18 –

(1) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא:

"(5) שינוי בהגדרת המוצר בתכנית המאושרת, לצורך קביעת ההכנסות הנובעות מהמוצר שמהן ישולמו תמלוגים;

(6) תיקון טעויות שאינן מהותיות, שנפלו בכתב האישור לתכנית המאושרת";

(2) בסעיף קטן (ב1), בסופו יבוא "המנין החוקי בישיבות ועדת משנה הוא שלושה חברים לפחות."

2. בסעיף 19 לחוק העיקרי –

(1) בסעיף קטן (ב1), בסופו יבוא "אלא לפי הוראות סעיף 19ב";

(2) בסעיף קטן (ג), במקום הרישאה עד המילים "סעיף 18(ב4)" יבוא "ועדת המחקר או ועדת המשנה רשאיות, מכוח סמכותן כאמור בסעיף 18, לאשר";

(3) סעיף קטן (ד) – בטל.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיפים סעיף 19(ד) לחוק שענינו בהעברת ייצור אל מחוץ לישראל, קובע לאמור:

"(ד) המוצר שיפותח כתוצאה מהמחקר ומהפיתוח ייוצר אך ורק בישראל אולם רשאית ועדת המחקר, לשם הגשמת מטרת חוק זה, במקרים מיוחדים ומנימוקים שיירשמו, לאשר במהלך ביצוע התכנית או לאחר סיומה, העברה של חלק מזכויות הייצור של מוצר אל מחוץ לישראל, באופן ובתנאים שתקבע."

הוראה זו אינה מפורטת דיה ומוצע, בסעיף 3 להצעת החוק, להחליפה בהסדר מקיף ומפורט, זאת בדרך של תיקון סעיף 19א לחוק.

סעיף 19א לחוק, כנוסחו היום, קובע כי שיעור הייצור בישראל של מוצר שפותח במסגרת תכנית המחקר והפיתוח המאושרת, יהיה לפי השיעור שעליו ניתנה הצהרה מאת מבקש האישור לפי סעיף 16(א) לחוק, ושעל, בסיסה וניתנת התמיכה במסגרת החוק, שיעור זה נקרא "שיעור הייצור המקורי בישראל".

מוצע כי תאגיד שתכניתו אושרה (להלן – מקבל האישור) המעוניין להעביר ייצור או זכויות ייצור אל מחוץ לישראל באופן שיביא להקטנת שיעור הייצור המקורי בישראל, יעשה זאת בדרך של הגשת בקשה לוועדת המחקר. ועדת המחקר תהיה רשאית לאשר את הבקשה במקרים מיוחדים ובכפוף לתנאים האלה:

סעיף 1 לאור הניסיון שצמח מעבודת ועדת המחקר שהוקמה בחוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, התשמ"ד-1984 (להלן – החוק), וועדת המשנה שלה, מוצע להוסיף שני ענינים שוטפים שלגביהם תהיה ועדת המשנה רשאית להחליט –

האחד – שינוי בהגדרת המוצר בתכנית המאושרת לצורך קביעת והכנסות החייבות בתשלום תמלוגים לפי החוק. סמכות זו נדרשת כאשר יש שינוי בין אופי המוצר כפי שתואר בתכנית המאושרת לבין המוצר שפותח או שיוצר בפועל. במקרה כזה יש לבצע התאמות בתכנית המאושרת לעורך הישוב ההכנסות החייבות בתמלוגים.

השני – תיקון טעויות שאינן מהותיות שנפלו בכתב האישור לתכנית המאושרת.

כן מוצע לקבוע מנין חוקי לוועדת המשנה אשר יכלול שלושה חברים.

סעיף 2 (2) הוראת סעיף 19(ג) לחוק ענינה באישור העברת ידע בתוך ישראל. ברישה של הסעיף האמור נקבע כי הוראות הסעיף חלות "על אף הוראות סעיף קטן (ב1)". מכיוון שהוראות סעיף קטן (ב1) של סעיף 19 ענינן באיסור העברת ידע אל מחוץ לישראל ועל כן המרוכז בהוראות שונות אשר אינן סותרות זו את זו, מוצע למחוק את ההפניה האמורה.

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 100; התשס"ג, עמ' 106.

(1) בכותרת השוליים, בסופה יבוא "העברת ייצור מחוץ לישראל";

(2) האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאית ועדת המחקר, במקרים מיוחדים, לאשר במהלך ביצוע התכנית או לאחר סיומה, לפי בקשה מאת מקבל האישור, העברה של ייצור או של זכויות ייצור של מוצר שפותח במסגרת התכנית או הנובע ממנה (בסעיף זה - העברת ייצור), אל מחוץ לישראל, שבשלה יפחת שיעור הייצור בישראל משיעור הייצור המקורי האמור בסעיף קטן (א), ובלבד שיתקיים אחד מאלה:

(1) מקבל האישור יחויב בתשלום תמלוגים בשל העברת הייצור, בשיעורים ובתנאים שנקבעו לפי הוראות סעיף 21(ג);

(2) כנגד העברת הייצור אל מחוץ לישראל, יועבר לישראל ייצור או זכויות ייצור של מוצר ברמה טכנולוגית דומה או גבוהה יותר מהמוצר נושא הבקשה להעברה (בפסקה זו - הייצור החלופי), ובלבד שהיקף התעסוקה ויצירת מקומות העבודה בישראל, שיעור הערך המוסף בישראל והיקף השיווק לשוק העולמי, האמורים לנבוע מהייצור או מזכויות הייצור שיועברו לישראל, לא יפחתו מאלה האמורים לנבוע מהייצור או מזכויות הייצור על פי התכנית המאושרת, שיועברו אל מחוץ לישראל; לא תינתן ועדת המחקר אישור להעברה לפי פסקה זו אלא לאחר שמקבל האישור הפקיד ערבות בנקאית, בסכום שקבעה, להבטחת הייצור החלופי.

(ג) הוגשה בקשה נוספת לפי סעיף קטן (ב) יחולו, לצורך קביעת שיעור הייצור המקורי בישראל של מקבל האישור, הוראות אלה:

ד ב ר י ה ס ב ר

הכלכליים למשק הישראלי האמורים לנבוע מהייצור המועבר לישראל לא נופלים מאלו האמורים לנבוע מאותו חלק של הייצור המקורי אשר מועבר אל מחוץ לישראל. לענין זה, באים היתרונות הכלכליים לידי ביטוי בהיקף תעסוקה, בשיעור הערך המוסף בישראל ובהיקף השיווק לשוק העולמי. כדי להבטיח כי הייצור החלופי אכן יועבר לישראל וכי גלומים בו זיתרונות הכלכליים האמורים, על ועדת המחקר לקבל בטוחה כספית מאת מקבל האישור, בסכום שתורה (סעיף קטן (ב2) המוצע).

בעת הגשת בקשה נוספת להעברת ייצור, יראו בייצור החלופי שהועבר לישראל, בלי קשר לשיעורו בפועל, ביחס להיקף הייצור הכולל של מקבל האישור, במחליף את הייצור שהועבר אל מחוץ לישראל, כך שלמעשה שיעור הייצור המקורי בישראל ייוותר בעינו (סעיף קטן (ב2) המוצע).

עוד מוצע להסמיך את הועדה לדרוש כל מסמך או מידע הדרושים לה לשם הפעלת סמכותה לפי הסעיף המוצע, וכן לקבוע כללים בענין (סעיפים קטנים (ה) ו(ו) המוצעים).

- בכלל, העברת ייצור אל מחוץ לישראל, אחת או יותר, אשר תביא במצטבר להפחתת שיעור הייצור המקורי בישראל, בשיעור של עד 10%, אינה טעונה אישור ועדת המחקר אך יש להודיע על כך לועדה מראש ובכתב (סעיף קטן (ד) המוצע).

- בכל העברת ייצור בשיעור גבוה יותר, מקבל האישור יחויב בשל העברת הייצור בתמלוגים מוגדלים כפי שנקבעו בתקנות לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה (שיעור התמלוגים וכללים לתשלומם), התשנ"ו-1996, שהותקנו מכוח הוראות סעיף 21(ג) לחוק (סעיף קטן (ב1) המוצע).

בעת הגשת בקשה נוספת להעברת ייצור לפי סעיף 19א לחוק, בנוסחו המוצע, יראו בשיעור הייצור בישראל כפי שתוקן בעקבות ההעברה שאושרה, כשיעור הייצור המקורי בישראל וזאת לצורך חישוב שיעור התמלוגים המוגדלים עקב ההעברה השניה (סעיף קטן (ג1) המוצע).

- היתה הבקשה להעברת ייצור אל מחוץ לישראל כנגד העברת ייצור חלופי לישראל, היא תאושר בלא תשלום תמלוגים מוגדלים כאמור, ובלבד שהיתרונות

(1) אושרה הבקשה הקודמת לפי הוראות פסקה (1) של סעיף קטן (ב) - יראו בשיעור הייצור בישראל, כפי שתוקן בהתאם לבקשה שאושרה, בשיעור הייצור המקורי של מקבל האישור;

(2) אושרה הבקשה הקודמת לפי הוראות פסקה (2) של סעיף קטן (ב) - יראו בייצור החלופי כמשמעותו באותה פסקה, כמחליף את הייצור או את זכויות הייצור שהועברו אל מחוץ לישראל בהתאם לבקשה שאושרה.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ב), העברת ייצור אל מחוץ לישראל, המביאה, במצטבר עם העברות ייצור קודמות של מקבל האישור, להפחתה בשיעור הייצור המקורי בישראל שאינה עולה על 10%, אינה טעונה אישור ועדת המחקר, ובלבד שמקבל האישור הודיע על כך, בכתב, לפני ביצוע ההעברה לוועדת המחקר, וועדת המחקר או ועדת המשנה שמונתה לפי סעיף 18(ב) לא הודיעה לו על סירובה להעברת הייצור בתוך 30 ימים ממועד קבלת ההודעה.

(ה) מגיש בקשה או מוסר הודעה לפי סעיף זה, חייב, לפי דרישה של ועדת המחקר או מי מטעמה, למסור בכתב לוועדה, בתוך המועד שייקבע בדרישה, הסבר, פירוט, ידיעות ומסמכים בקשר לפרטים הכלולים בבקשה או בהודעה, לפי העניין.

(ו) ועדת המחקר תקבע כללים ברבר הפרטים שיש לכלול בבקשה או בהודעה לפי סעיף זה, והמסמכים שיש לצרף אליה.

הוספת סעיף 19 ב-4. אחרי סעיף 19א לחוק העיקרי יבוא:

"העברת ידע מחוץ לישראל - 19ב. (א) בסעיף זה -

"בורסה", "חברה פרטית", "חברה ציבורית" ו"מיוזג" - כהגורתם בחוק החברות, התשנ"ט-1999;

"מחיר המכירה" של ידע או של מקבל האישור - מחיר המכירה, בפועל, של הידע או של מקבל האישור, לפי העניין, וכמכירה כאמור בסעיף קטן (ו) - המחיר שקבעה ועדת המחקר לפי אותו סעיף קטן;

דברי הסבר

אלו מלבד זאת, האיסור מהווה מגבלה על גיוס משקיעים זרים, אשר נרתעים מהשקעות בחברות הנתמכות על ידי המדען הראשי בגלל האיסור על הוצאת ידע מהארץ.

מוצע, בסעיפים 19(1) ו-19(4) להצעת החוק, לסייג את האיסור הגורף הקבוע בסעיף 19(ב) לחוק להוצאת ידע אל מחוץ לישראל, ולהסמיך, בסעיף 19ב המוצע, את ועדת המחקר, לאשר, במקרים מיוחדים, הוצאת ידע כאמור, וזאת תוך קביעת תשלום למדינה או הכנסת ידע חלופי לישראל בתמורה להוצאת הידע, ובכפוף לתנאים אחרים הקבועים בסעיף המוצע.

יצוין כי ההוראה העונשית הקבועה בסעיף 47א לחוק, לענין איסור העברת הידע לחו"ל, תיוותר בעינה ותמשיך לחול במקרה שבו נעשתה העברה כאמור בלא קבלת אישור מאת ועדת המחקר.

סעימים כללי

112 ו-4

עידוד המחקר והפיתוח התעשייתי הוא מרכיב מהותי וחיוני לצמיחתן של התעשיות עתירות הטכנולוגיה בישראל. לאור השינויים שהלו בשנים האחרונות במבנה התעשייה והאצת ההליך הגלובליזציה, נדרשת בחינה מחדש של סוגיית הוצאת הידע שהוא התוצר העיקרי של המחקר והפיתוח התעשייתי, אל מחוץ לישראל. כיום לפי סעיף 19(ב) לחוק, הוצאה אל מחוץ לישראל של ידע כאמור שבשלו התקבלה תמיכה במסגרת החוק, אסורה לחלוטין ולוועדת המחקר אין כל שיקול דעת בנושא. בעולם העסקים הגלובלי חלק לא מבוטל מהחברות הנתמכות על ידי המדען הראשי (שהוא ראש המינהל למחקר ופיתוח תעשייתי) הן חברות בין-לאומיות. מגבלת הוצאת הידע מקשה על שיתוף פעולה בין חברות ישראליות לחברות

² ס"ח התשנ"ט, עמ' 189; התשס"ד, עמ' 29.

"מכירה" של מקבל האישור - מכירת כלל נכסיו של מקבל האישור, מיוזגו, וכל עסקה אחרת שקבעו השרים;
"ריבית שנתית" - כהגדרתה בתקנות לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה (שיעור התמלוגים וכללים לתשלומם), התשנ"ו-1996.³

(ב) ועדת המחקר רשאית, במקרים מיוחדים, לאשר בקשה להעברה אל מחוץ לישראל של ידע הנובע ממחקר ופיתוח על פי תכנית מאושרת, שאינו המוצר שפותח במסגרת אותה תכנית, וכל זכות הנובעת ממנו (בסעיף זה - ידע), בתנאים כמפורט להלן, לפי הענין:

(1) היתה הבקשה למכירת הידע בלבד - ישלם מקבל האישור, במזומן, את הסכום הבסיסי, כשהוא מופחת לפי הוראות סעיף קטן (ז); בפסקה זו, "הסכום הבסיסי" - סכום השווה ליחס שבין סך המענקים שקיבל מקבל האישור לפי חוק זה לבין סך ההשקעות הכספיות שהושקעו בביצוע התכנית המאושרת, כשהוא מוכפל במחיר המכירה של הידע, ובלבד שלא יפחת מסך המענקים כאמור בתוספת ריבית שנתית;

(2) היתה הבקשה להעברת ידע אל מחוץ לישראל, במסגרת מכירה של מקבל האישור שכתוצאה ממנה הפסיק מקבל האישור להיות תאגיד המואגד בישראל - ישלם מקבל האישור, במזומן, את הסכום הבסיסי, כשהוא מופחת לפי הוראות סעיף קטן (ז); בפסקה זו, "הסכום הבסיסי" - סכום השווה ליחס שבין סך המענקים שקיבל מקבל האישור לפי הוראות חוק זה, לבין סך ההשקעות הכספיות שהושקעו בו בניכוי הנכסים הפיננסיים שיקבעו השרים, כשהוא מוכפל במחיר המכירה של מקבל האישור, ובלבד שלא יפחת מסך המענקים כאמור, בתוספת ריבית שנתית;

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 9 וב המוצע

לסעיף קטן (ב)

מוצע להבחין בסעיף הקטן המוצע בין שני סוגים של העברת ידע, שאותם רשאית ועדת המחקר לאשר, במקרים מיוחדים, לפי בקשת מקבל האישור:

(1) העברת ידע כחלק מעסקת מכירה - העברת ידע כאמור יכולה להיות במסגרת מכירת הידע בלבד, וכן במסגרת מכירת מקבל האישור, המוגדרת בסעיף קטן (א) המוצע, כמכירת כלל נכסיו, מיוזגו וכל עסקה אחרת שקבעו השרים. במקרים אלה מוטלת חובה על מקבל האישור לשלם למדינה תשלום במזומן בשל העברת הידע, על פי הנוסחאות הקבועות בסעיף המוצע, זאת להבדיל מהתמלוגים המשולמים, מכוח סעיף 21 לחוק, לשיעורין לפי היקף מכירות המוצרים. התשלום למדינה נועד לפצותה על הפסד התשואה העורפת למשק הישראלי כתוצאה מהעברת הידע לחו"ל. התשואה העורפת מוגדרת בסעיף 1 לחוק כ"הגדלת התועלת הכלכלית למשק הנובעת ממחקר ופיתוח או מפירוטיהם מעבר לתשואה שאמורה לצמוח למו שמעורב ישירות באותו מחקר ופיתוח".

במקרה שהבקשה היא למכירת הידע בלבד - הסכום הבסיסי לתשלום בשל העברת הידע שווה ליחס שבין סך המענקים שקיבל מקבל האישור מהמדינה לבין סך ההשקעות שהושקעו במקבל האישור. יחס זה משקף את שיעור השקעת המדינה בידע שפותח ביחס לכלל השקעת התברה בו. היחס האמור מוכפל במחיר מכירת הידע, וזאת כדי לחשב את ערכו הנוכחי של הידע למדינה במועד המכירה, כשערך זה מבטא בקירוב את חלקה של התשואה העורפת האובדת למשק. הסכום הבסיסי האמור לא יפחת מסך המענקים המשוער שקיבל מקבל האישור. על הסכום הבסיסי נקבע פחת כאמור בסעיף קטן (ז) המוצע, המביא לידי ביטוי את העובדה כי המשק נהנה מפירות הידע במשך כמה שנים, וכן את העובדה כי ערכו של הידע הטכנולוגי פוחת עם השנים, ומשקף על כן את ירידת ערכו של הידע בעבור מקבל האישור והמשק הישראלי.

במקרה שהבקשה היא להעברת ידע כחלק ממכירת מקבל האישור, ועקב המכירה כאמור חדל מקבל האישור להיות תאגיד רשום בישראל, ועל כן אינו מקיים יותר את אחד התנאים הקבועים בסעיף 17

³ ק"ת התשנ"ו, עמ' 1333.

(3) היתה הבקשה להעברת ידע אל מחוץ לישראל בתמורה להעברת ידע חלופי למקבל האישור בישראל, ושוכנעה ועדת המחקר, בהתחשב בסוגי הידע המועברים ובמידת התיישנותם הטכנולוגית, וכן במשך התקופה שחלפה מסיום הפיתוח של הידע שיועבר אל מחוץ לישראל ובהיקף התמלוגים ששולמו עד למועד הבקשה להעברה, כי בשל הידע החלופי שיועבר לישראל, תושג תשואה עורפת הגדולה משמעותית מזו שהיתה מושגת כשל הידע שיועבר אל מחוץ לישראל, רשאית הועדה, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, לאשר את העברת הידע, ומקבל האישור לא יחויב בתשלום כשל ההעברה; אישרה הועדה העברת ידע כאמור, תשונה התכנית המאושרת בהתאם, כך שהידע החלופי ייכלל בתכנית, ויראו, לענין חוק זה, את התכנית המתוקנת כתכנית המקורית שאושרה; הוראות פסקה זו יחולו גם לגבי שיתוף של גורם מחוץ לישראל בידע של מקבל האישור, כנגד שיתוף של מקבל האישור בידע של גורם כאמור, והכל לצורך מחקר ופיתוח משותף וחדש.

(ג) על אף הוראות סעיף קטן (בא1), נתן רוכש הידע הרשאה מפורשת למקבל האישור לניצול הידע ולשימוש מלא בו ובכל הזכויות הגלומות בו או הנובעות ממנו, בדרך של רישיון בלעדי, בלתי חוזר, שאינו מוגבל בזמן, במקום או בדרך אחרת, רשאית הועדה, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, לאשר את העברת הידע בלי לחייב את מקבל האישור בתשלום בשל ההעברה.

ד ב ר י ה ס ב ר

החברה הישראלית בתמורה לידע חלופי שתקבל, אינו מהווה מכירה של הידע ולכן לא ניתן להפעיל עליו את נוסחת התשלום למדינה כאמור לעיל. יחד עם זאת, יש לבחון כי הידע החלופי שאותו מקבלת החברה הישראלית הוא שווה ערך כמונחים טכנולוגיים לידע שאותו היא מבקשת להעביר. כדי להבטיח כי המדובר בעסקת "בארטר" שבה שני הצדדים לעסקה מעניקים ומקבלים ידע שווה ערך, מוצע כי ועדת המחקר תבחן את ההחלפה על פי פרמטרים ברורים ובהם סוג הידע, מידת התיישנותו הטכנולוגית, משך החקופה מתום הפיתוח וכן היקף התמלוגים ששולמו (קריטריון המעיד על הערך המוסף של הידע למשק הישראלי). אם אישרה ועדת המחקר את החלפת הידע כמבוקש, מוצע לראות את הידע שהתקבל כאילו היה חלק מהתכנית המקורית שאושרה לחברה וכן תמושיך לחיל חובת תשלום התמלוגים על מקבל האישור גם בשל ההכנסות הנובעות מהידע החלופי.

ל ס ע י פ י מ ק ט נ י מ (ג) ע ד (ה)

לדרישות לאישור מכירת הידע או העברת ידע במסגרת מכירת מקבל האישור, הקבועות בסעיף קטן (ב) המוצע, מוצעים כחריג כמה מקרים:

לחוק לאישור הכנית ולקבלת מענקים מכוחו – הסכום הבסיסי לתשלום בשל העברת הידע שווה ליחס שבין כלל השקעות המדינה במענקי מחקר ופיתוח לבין כלל ההשקעות הבסיסיות שבוצעו במקבל האישור שמהן ינוכרו נכסים פיננסיים שיקבע הש. היחס האמור מוכפל במחיר מכירת מקבל האישור. נוכי הנכסים הפיננסיים נועד לשקף את ההשקעות נטו, ולדווציא נכסים בעלי אופי הוני שאינם מהווים חלק ממשי בהשקעות בתאגיד מקבל האישור.

גם זכסכום הבסיסי האמור לא ירד מסך המענקים המשוערך שקיבל מקבל האישור מאת המדינה והוא יופחת בהתאם להוראות סעיף קטן (ז) המוצע.

(2) העברת ידע אל מחוץ לישראל כנגד העברת ידע חלופי לישראל – בעולם העסקי הגלובלי לא בהכרח כל העברה של ידע אל מחוץ לישראל נעשית בעסקת מכירה. לעתים קרובות יש שיתוף פעולה בין חברות ישראליות לבין חברות זרות, הפועלות יחדיו לרכיז משאבים לצורך פיתוח של מוצר חדש, אשר כל אחת מהן לא היתה בעלת יכולת לפתח מוצר כאמור, לבדה. מקרה של שיתוף בידע בין חברה ישראלית לחברה זרה או מקרה של העברת ידע של

(ד) על אף הוראות סעיף קטן (ב2), היתה התמורה בשל מכירת מקבל האישור כאמור באותו סעיף קטן, כולה או חלקה, במניות (בסעיף קטן זה – התמורה במניות), וההפרש בין מחיר המכירה של מקבל האישור לבין התמורה במניות (בסעיף קטן זה – התמורה במזומן) נמוך מהתשלום שעל מקבל האישור לשלם לפי סעיף קטן (ב2), תשלום התמורה במזומן ורשאית ועדת המחקר לדחות את תשלום ההפרש שבין מלוא התשלום לפי אותו סעיף קטן לבין התמורה במזומן (בסעיף קטן זה – יתרת התשלום), בכפוף לתנאים המפורטים להלן ולתנאים נוספים שתורה הועדה:

- (1) היתה התמורה במניות של חברה פרטית – ישועברו לטובת המדינה כלל המניות שהתקבלו כתמורה, עד להעברת יתרת התשלום, ורוכש מקבל האישור ייתן התחייבות ולפיה לא יעביר את הידע לאחר, במישרין או בעקיפין, ולא יבצע כל עסקה במניות המשועבדות, לרבות חלוקת דיבידנד או מניות הטבה, עד להעברת יתרת התשלום; ועדת המחקר רשאית להחליט על מימוש השעבוד, בכל עת, לצורך מכירת המניות;
- (2) היתה התמורה במניות של חברה ציבורית – יירשמו המניות למסחר בבורסה, ומתוכן ישועברו לטובת המדינה מניות, בשווי יתרת התשלום, עד להעברת היתרה כאמור, ובלבד שהתשלום יבוצע עד תום שלושה חודשים מהמועד הראשון שבו ניתן למכור את המניות; לא יבצע התשלום במועד, תפעל המדינה למימוש מידי של השעבוד ולמכירת המניות.

דברי הסבר

במזומן, וועדת המחקר תהיה רשאית לדחות את יתרת התשלום שלא התקבלה במזומן כנגד שעבוד המניות, תוך אבחנה בין המקרים האלה:

היו המניות של חברה פרטית – יוטל שעבוד על כלל המניות וזאת עד להעברת מלוא התשלום למדינה. השעבוד לא יאפשר לבצע עסקה כל שהיא באותן מניות בטרם יועבר התשלום למדינה. כמו כן, מוצע להותיר בידי המדינה, בכל עת, את האפשרות לממש את השעבוד ולמכור את המניות.

היו המניות של חברה ציבורית, כך שניתן לסחור אותן בבורסה (בארץ או בחו"ל) – השעבוד הוא רק על החלק היהסי של המניות המשקף את התוב למדינה, ומשך הזמן לתשלום מוגבל לשלושה חודשים, וזאת בשל הסחירות במניות. אם נאלצה המדינה לממש את השעבוד היא תפעל מיידית למכירת אותן מניות כדי למנוע מצב שבו תהפוך המדינה לבעלת מניות במקבל האישור.

(3) מקרה שבו מכירת הידע או מקבל האישור נעשו במסגרת כינוס נכסים או חללות פירעון של מקבל האישור כך שנפגע ערכו הכלכלי של מקבל האישור ובכלל זה של נכסיו, באופן המשפיע על מחיר המכירה של הידע או של מקבל האישור, הגמוך אף מהשקעות המדינה (המענקים) – במקרה כזה

(1) מקרה שבו הבעלות בידע עוברת באופן פורמלי לחזקתו של גורם רו מחוץ לישראל, אך גורם זה בוחר להשאיר את זכויות הניצול בידע בידי מקבל האישור הישראלי שפיתח אותו. מבנה זה של העברה מוכר בעיקר בין חברות קשורות, אך משמש גם חברות שאינן קשורות, כאשר החברה הזרה רוכשת את הבעלות בידע כנכס, אך מעוניינת להותיר את מלוא זכויות השימוש בידע זה בידי החברה המפתחת וזאת בהיותה מומחית לענין אותו ידע. במקרה כאמור שבו רוכש הידע מאפשר למוכר הידע לעשות שימוש מלא בו וזאת בלא הטלת מגבלות כלשהן על שימוש זה, מוצע לאפשר לוועדת המחקר לאשר את העברת הידע בלא תשלום תמורה למדינה. התשלום אינו נדרש כיוון שהלכה למעשה הידע ימשיך להתקיים ולהתפתח בישראל והמשק ימשיך ליהנות מפירותיו ואף תמשיך לחול חובת תשלום התמלוגים על מוצרים שיפותחו וינבעו ממנו.

(2) מקרה שבו התמורה בעבור מכירת מקבל האישור התקבלה, כולה או חלקה, במניות וההפרש שבין מחיר המכירה של מקבל האישור לבין אותו החלק שהתקבל במניות נמוך מסך התשלום שעל מקבל האישור לשלם בשל ההעברה. במקרה כזה ישלם מקבל האישור למדינה את התמורה שקיבל

(ה) על אף הוראות סעיף קטן (ב1) ו(2), היתה הבקשה להעברת ידע אל מחוץ לישראל, כאמור באותו סעיף קטן, אגב פירוק מחמת חדלות פירעון או כינוס נכסים של מקבל האישור, ומחיר המכירה של הידע או של מקבל האישור, לפי הענין, נמוך מסך ההשקעות שהושקעו בביצוע התכנית המאושרת או שהושקעו במקבל האישור, לפי הענין, רשאית ועדת המחקר לקבוע כי ההוראה שבאותו סעיף קטן ולפיה הסכום הבסיסי לא יפחת מסך המענקים בתוספת ריבית שנתית, לא תחול; קבעה הועדה כאמור לא יופחת הסכום הבסיסי לפי הוראות סעיף קטן (ז).

(ו) היתה המכירה של הידע או של מקבל האישור, כאמור בסעיף קטן (ב1) או (2), מכירה בלא תמורה, מכירה בין תאגידים קשורים כהגדרתם בסעיף 21, או מיזוג, או סברה ועדת המחקר כי התמורה שהתקבלה בשל המכירה אינה ריאלית, תקבע ועדת המחקר את מחיר המכירה, לצורך סעיף זה, על סמך חוות דעת כלכלית מטעמה.

(ז) הסכום הבסיסי לפי סעיף קטן (ב1) ו(2), יופחת עד לסך המענקים שקיבל מקבל האישור, בתוספת ריבית שנתית, ובניכוי התמלוגים ששילם, בהתאם להוראות שיקבעו השרים; בהוראות כאמור יקבעו השרים את התקופה שבמהלכה יופחת הסכום הבסיסי לפי סעיף קטן זה ואת המועדים והשיעורים להפחתה, ובלבד שתחילת התקופה תהיה שנתיים לפחות אחרי תום התקופה המאושרת לביצוע התכנית, ושסיומה יהיה לא מאוחר מ־12 שנים מתום התקופה המאושרת כאמור.

(ח) לא שולם תשלום כנדרש לפי הוראות סעיף זה, ייוספו עליו הפרשי הצמדה וריבית כמשמעותם בחוק פסיקת ריבית והצמדה

ד ב ר י ה ס ב ר

כן יש להביא לידי ביטוי את העובדה כי הנמשק הישראלי נהנה מפירות הידע במשך שנים מספר.

לפיכך מוצע לקבוע כי הסכום הבסיסי יופחת על פני שנים עד לרצפה של סך המענקים שקיבל מקבל האישור, בניכוי התמלוגים ששילם. התקופה שבמהלכה תתבצע ההפחתה עד לרצפה האמורה תיקבע על ידי שר התעשייה המסחר והתעסוקה ושר האוצר (להלן – השרים) ואולם היא תחל לא לפני תום שנתיים מסוים פיתוח הידע ותימשך עד לא יאוחר מתום שנים עשרה שנים ממועד זה. תקופת הפחתה נקבעה בהתבסס על המציאות העולמית שבה ידע אינו מתיישן טכנולוגית במהלך השנתיים הראשונות מתום פיתוחו, ובמקביל, מעטים המקרים שבהם ידע יש ערך מבחינה טכנולוגית אחרי למעלה משנים עשרה שנים מתום הפיתוח.

לסעיף קטן (ח)

החוק רואה בתשלומים המגיעים למדינה מאת מקבל האישור, ובכלל זה חובות בשל החזר מענקים ותשלום תמלוגים, כחוב של מקבל האישור. מוצע לראות גם בתשלום למדינה בעבור העברת ידע אל מחוץ לישראל כחוב שיש להוסיף עליו הפרשי הצמדה וריבית ושניתן לגבותו כאילו היה מס על פי פקורת המסיב (גביה).

יחושב המחיר לתשלום בהתאם לניסוחאות לעיל, אך לא יוגבל לסכום העולה על סך כל המענקים שהתקבלו. יחד עם זאת, וכדי שלא יופעלו שני מנגנוני הטבה שונים, לא יהיה נקבל האישור זכאי להפחתה בשל ההתיישנות הטכנולוגית כאמור בסעיף קטן (ז) המוצע.

לסעיף קטן (ז)

מחיר המכירה של ידע או של מקבל האישור מוגדר בסעיף קטן (א). המוצע, כמחיר שהתקבל בפועל. יחד עם זאת במקרים מיוחדים שבהם המכירה נעשתה בלא תמורה, כאשר המכירה היא בין תאגידים קשורים או במקרים אחרים שבהם עולה השש כי התמורה בפועל לא משקפת את המחיר הריאלי של העסקה, מוצע כי מחיר המכירה לצורך הנוסחאות הקבועות בסעיף 19 וב המוצע, ייקבע על ידי ועדת המחקר בהתבסס על חוות דעת כלכלית.

לסעיף קטן (ז)

מוצע לקבוע מנגנון פחת ליסכום הבסיסי לתשלום. הידע שהוא התוצר העיקרי של המחקר והפיתוח התעשייתי, מאבד מערכו הטכנולוגי, ככל שחולפות השנים מסיום פיתוחו. דבר שיש להביאו בחשבון בעת קביעת התשלום בעבור העברת הידע. כמו

התשב"א-1961⁴; התשלום ייגבה בדרך שגובים מס, ופקודת המסים (גביה)⁵ תחול כאילו היה מס כמשמעותו באותה פקודה.

(ט) אושרה בקשה להעברת ידע לפי סעיף זה, למעט לפי סעיפים קטנים (ב)3 או (ג). יראו את האישור ככולל אישור כאמור בסעיף 19א(ב). להעברה של כל הייצור ושל זכויות הייצור של המוצר שפותח לפי אותו ידע, ואולם חובת תשלום התמלוגים לפי סעיף 21 לא תחול לגבי התקופה החל ביום האישור.

(י) השרים רשאים לקבוע הוראות ותנאים לענין מתן הרשאה מאת מקבל האישור לגורם מחוץ לישראל, לשימוש בידע, לרבות תשלום למדינה מאת מקבל האישור בשל מתן ההרשאה כאמור.

(יא) סכומי התשלומים שישולמו לפי סעיף זה ישמשו לעידוד מחקר ופיתוח תעשייתי.

הוספת סעיף 42ב

5. אחרי סעיף 42א לחוק העיקרי יבוא:

הוראות מיוחדות בנוגע לתכניות במסגרת התקשרות עם חברה רב-לאומית

42ב. הוראות סעיפים 17(א) ו-19(ג), 19(כ) ו-19א יחולו, בשינויים המחויבים, ועל פי כללים שקבעה ועדת המחקר, על תכניות שאושרו לפי חוק זה, המבוצעות במסגרת התקשרות לשיתוף פעולה בין מקבל האישור לבין חברה רב-לאומית לצורך ביצוע השקעות משותפות במחקר ופיתוח תעשייתי.

דברי הסבר

לסעיף קטן (יא)

התשלומים למדינה בשל העברת הייצור אל מחוץ לישראל, נועדו כאמור לפצות על הפסד התשואה העודפת למשק הישראלי כתוצאה מהעברת הידע לחו"ל. מוצע לקבוע כי תשלומים אלה ישמשו לתמיכה במחקר ופיתוח תעשייתי. בכך המשק הישראלי יפוצה ויצא נשכר על ידי השתתפות בסיכון הטכנולוגי של חברות נוספות המיועדות לתמיכה. הוראה דומה קבועה היום בסעיף 21(ד) לחוק לענין תשלום התמלוגים.

סעיף 5 ברומה להוראת סעיף 42א לחוק העוסקת בתמיכה במסגרת הסכמים כינלאומיים וקרנות משותפות עם מדינות אחרות, מוצע להוסיף הוראה שתאפשר הגברת שיתוף הפעולה בין חברות רב לאומיות לחברות הישראליות נתמכות מדען ראשי. מוצע להסמיך את ועדת המחקר לאשר שיתופי פעולה במחקר ופיתוח בין חברות ישראליות לחברות זרות, ובלבד שמדובר בהתקשרות בין חברה ישראלית ובין חברה רב לאומית לצורך ביצוע השקעות משותפות במחקר ופיתוח תעשייתי. בתנאים דומים לאלו שקבעה לפי סעיף 42א לחוק. כמו כן מוצע להחיל את הוראות החוק לענין ביצוע הפיתוח בישראל, ניכוי מימון תכנית המחקר ופיתוח על ידי גורם אחר, העברת ידע לחו"ל

לסעיף קטן (ט)

הידע מגלם את כל הזכויות והשימושים בידע, לרבות הייצור. מוצע על כן להבהיר כי העברת הידע כוללת את העברת הייצור, ואולם אין בכך כדי לחייב את מקבל האישור בתמלוגים בשל העברת הייצור.

סייג לקביעה זו הוא באותם מקרים שבהם ידע נותר בידי מקבל האישור – במקרה של קבלת ידע חלופי ובמקרה של קבלת הרשאה לניצול מלוא הזכויות בידע. במקרים אלה, המשך הפיתוח של הידע יכול להוביל לשלב ייצור של מוצר ומכירות של אותו מוצר, שאז תמשין לחול כסדרה חובת תשלום התמלוגים.

לסעיף קטן (ו)

מוצע להסמיך את השרים, לקבוע בתקנות הוראות שיאפשרו למקבל האישור להרשות שימושים בידע לגורם מחוץ לישראל. המדובר במצב שבו מקבל האישור נותר הבעלים של הידע ולכן לא מתקיימת כאן מכירה של הידע לחו"ל אך הרישיון יעניק לגורם זר אפשרות מעשית לעשות שימוש בידע. השרים יקבעו הוראות להסדרת מתן רישיונות שימוש מעין אלה, לרבות הסדרת תשלום למדינה במקרים שבהם נוצר הפסד למשק הישראלי כתוצאה ממתן הרישיון.

⁴ ס"ח התשב"א, עמ' 192.

⁵ חוקי אי"י, כרך ב', עמ' (ע) 1374, (א) 1399.

תחילה תחולה
והוראת מעבר

6. (א) תחילתו של חוק זה, חודשיים מיום פרסומו (בסעיף זה – יום התחילה) והוא יחול גם על תכניות שאושרו לפני יום התחילה.

(ב) הוגשה בקשה להעברת ייצור אל מחוץ לישראל לפי סעיף 19א(ב) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 3 לחוק זה, במסגרת תכנית שאושרה לגביה העברה קודמת לפי סעיף 19(ד) לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה, יראו בשיעור הייצור המתוקן לפי האישור שניתן כאמור, כשיעור הייצור המקורי בישראל של מקבל האישור.

דברי הסבר

למקבלי האישור להיערך להחלתו של החוק במתכונת המוצעת. כן מוצע להחיל את הוראות החוק המוצע גם על תכניות שאושרו לפני תחילתו.

עוד מוצע לקבוע הוראת מעבר ולפיה תכנית שאושרה לגביה העברת ייצור לפי סעיף 19(ד) לחוק כנוסחו לפני ביטולו בחוק המוצע, יראו בשיעור הייצור המתוקן בעקבות אישור כאמור כשיעור הייצור המקורי בישראל.

והעברת ייצור לחו"ל, על תכניות אשר מבוצעות במסגרת התקשרויות בין חברה ישראלית לבין חברה רב לאומית כאמור, בשינויים המתחייבים מעצם העובדה שפרוייקטים מעין אלה יבוצעו גם בחו"ל וכמימון של אותה חברה רב לאומית.

סעיף 6 מוצע כי תחילתו של החוק המוצע תהיה חודשיים מיום פרסומו וזאת כדי לאפשר

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 30) (פגישת אסיר עם עורך דין), התשס"ה-2004

1. בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, במקום סעיף 45 יבוא:

החלפת סעיף 45 והוספת סעיפים 45א ו-45ב

45. (א) אסיר זכאי להיפגש עם עורך דין לשם קבלת שירות מקצועי.
(ב) פגישת אסיר עם עורך דין תיעשה ביחידות ובתנאים המבטיחים את סודיות הדברים והמסמכים שיוחלפו בפגישה, אך באופן המאפשר פיקוח על תנועותיו של האסיר.

דברי הסבר

כללי

פירוט ההסדרים המיוחדים הנוגעים לקיום פגישה של אסיר עם עורך דינו לצורך קבלת שירות מקצועי, בתנאי חיסיון, מעוגן כיום בתקנות 28 עד 29 לתקנות בתי הסוהר, התשל"ח-1978 (להלן – התקנות).

כמו כן, בהתייחס לאסיר שהוא עצור שטרם נידון, מעוגנת זכותו של האסיר להיוועץ עם עורך דין בסעיף 34 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן – חוק המעצרים).

כדי למנוע מקרים חריגים שבהם נעשה ניצול לרעה של זכות האסיר לקבל שירות מקצועי מעורך דין ושל החיסיון ביחסי עורך דין-לקוח, באופן שהחיסיון מאפשר את ביצוען של עבירות, נקבעה בתקנה 29 לתקנות, סמכותו של שירות בתי הסוהר למנוע או להפסיק פגישה של אסיר עם עורך דין, אם נמצא כי זו נועדה למטרה זרה כאמור. דרכי קבלת ההחלטה לענין שימוש בסמכות זו נקבעו בהלים הפנימיים של שירות בתי הסוהר. ואולם בבג"צ 1437/02: המוזכר לעיל, נקבע

זכותו של אסיר להיוועץ עם עורך דין לצורך קבלת שירות מקצועי, בתנאי חיסיון, היא זכות אשר על חשיבותה כזכות יסוד עמד בית המשפט העליון בכמה פסקי דין (ר' למשל בג"צ 1437/02 האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח"י נ' השר לביטחון הפנים ושירות בתי הסוהר (תק"על 102004(1), 1203)).

הזכות האמורה מעוגנת כיום בסעיף 45 לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 (להלן – הפקודה), וזו לשונה:

"אסיר המחכה למשפטו"

45. אסיר המחכה למשפטו תינתן לו כל אפשרות סבירה להתקשר עם יורדיו ועם יועצו המשפטי."

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459; ס"ח התשס"ד, עמ' 348.

(ג) ביקש אסיר להיפגש עם עורך דין מסויים לשם קבלת שירות מקצועי, או ביקש עורך דין שהאסיר, אדם קרוב לאסיר או בית המשפט, ייפה את כוחו או מינהו, לענין זה, להיפגש עם אסיר לשם מתן שירות מקצועי, יאפשר מנהל בית הסוהר את קיום הפגישה כאמור בשעות העבודה הרגילות של בית הסוהר ובהקדם האפשרי, ואולם אם היה האסיר עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום, יאפשר מנהל בית הסוהר את קיום הפגישה בלא דיחוי.

(ד) הנציב יקבע בפקודות נציבות בתי הסוהר, כמשמעותן בסעיף 80א(ב), את הדרך שבה יבורר רצונו של אסיר להיפגש עם עורך דין מסוים שאין בידו ייפוי כוח או מינוי כאמור בסעיף קטן (ג).

(ה) השר רשאי לקבוע את ההסדרים הנדרשים לשם כניסת עורך דין לבית סוהר לצורך קיום פגישה עם אסיר לפי סעיף זה, וכן לקבוע הוראות המגבילות את מספר עורכי הדין שיוורשו להיפגש עם אסיר בפרק זמן שיקבע, והכל בשים לב לטידורי הביטחון והאבטחה בבית הסוהר, ולטידורים הנדרשים לשם קיום פגישות אסירים עם עורכי דין בבית הסוהר.

(ו) בסעיף זה, "עורך דין" – בהגדרתו בסעיף 45א.

ד ב ר י ה ס ב ר

הוראה רומה לענין חסיון המפגש קבועה בסעיף 34(ג) לחוק המעצרים.

לסעיף קטן (א)

מוצע לקבוע כי בכל מקרה שאסיר מבקש להיפגש עם עורך דין לצורך קבלת שירות מקצועי, או שעורך דין שבידו ייפוי כוח או כתב מינוי מהאסיר, מבן משפחתו או מבית המשפט, מבקש להיפגש עם האסיר לצורך מתן שירות כאמור, חובה על מנהל בית הסוהר לאפשר את קיום הפגישה, בתנאי החיסיון האמורים, וזאת בשעות העבודה הרגילות ובהקדם האפשרי. כן מוצע לקבוע כי ביחס לעצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום יאפשר מנהל בית הסוהר את קיום הפגישה בלא דיחוי, כקבוע בסעיף 34 לחוק המעצרים.

לסעיף קטן (ד)

מוצע להסמיך את נציב בתי הסוהר (להלן – הנציב) לקבוע בפקודות הנציבות את הדרך שבה יש לברר את רצונו או את הסכמתו של האסיר להיפגש עם עורך הדין המבקש להיפגש עמו, חזאת בשעה שאין בידו עורך הדין ייפוי כוח או כתב מינוי.

לסעיף קטן (ה)

מוצע להסמיך את השר לביטחון הפנים לקבוע בתקנות הסדרים הנוגעים לקיום הפגישה בין אסיר לבין עורך דינו, חזאת בשים לב למגבלות הקיימות בבית סוהר לענין זה, כגון: מספר החדרים המיועדים לעריכת המפגש, שעות העבודה של בית הסוהר והסדרי הביטחון והאבטחה שבו. כן מוצע להסמיך את השר לקבוע

כי נוכח מהותה של הזכות העלולה להיפגע (זכות יסוד) ואופי הפגיעה (הגבלת המפגש והגבלת החירות לבהור את עורך הדין) נדרשת הסמכה מפורשת ומפורטת בחקיקה ראשית לצורך קביעת ההגבלות האמורות.

מטרת החוק המוצע, להסדיר בחקיקה ראשית בצורה מפורשת הן את זכותו של אסיר להיפגש עם עורך דין לשם קבלת שירות מקצועי, בתנאי חיסיון, והן את התנאים למניעת פגישה במקרים חריגים של השש לניצול לרעה כאמור.

סעיף 1 מוצע לבטל את סעיף 45 לפקודה בנוסחו הנוכחי, ולקבוע תחתיו הסדר מפורט יותר לענין זכות האסיר להיפגש עם עורך דין לצורך קבלת שירות מקצועי. הסעיף בנוסחו היום מסדיר כאמור את זכותו של עצור להתקשר עם ידידיו ועם עורך דינו. זכותו של עציר לקשר טלפוני מוסדרת בסעיף 9(ב6) לחוק המעצרים ובתקנות על פיו, ועל כן אין צורך בהסדר האמור לענין זה.

לסעיף 45 המוצע

לסעיפים קטנים (א) ו-(ב)

מוצע לקבוע בפקודה, במפורש, את זכותו של אסיר להיפגש עם עורך דינו לצורך קבלת שירות מקצועי. כן מוצע לקבוע כי פגישה כאמור תיערך בתנאי סודיות שיבטיחו את חסיון השיחה והחלפת המסמכים שיועברו בין האסיר לבין עורך הדין. חסיון הפגישה מתחייב מטיבה של הזכות, כמפורט לעיל, ובקבוע בסעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, ובסעיף 48 לפקודת הוראות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

"אסיר ביטחוני" - אסיר שהוא חשוד, נאשם או מורשע, בעבירה מעבירות אלה:

(1) עבירה המנויה בסעיף 35(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996² (בסעיף זה - חוק המעצרים);

(2) עבירה לפי סעיפים 107, 300, 305, 330, 454, 456 ו-497 לחוק העונשין, התשל"ז-1977³, שבוצעה בנסיבות שיש בהן פגיעה בביטחון המדינה או זיקה לפעילות טרור;

"בית משפט מחוזי" - בית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית הסוהר שבו מוחזק האסיר;

"האזור" ו"שטחי המועצה הפלסטינית" - כהגדרתם בתוספת לחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ח-1967⁴ (בסעיף זה - חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום);

"עבירה" - עבירה מסוג עוון או פשע;

"עורך דין" - חבר לשכת עורכי הדין בישראל, ולענין אסיר שהוא תושב האזור או תושב שטחי המועצה הפלסטינית - גם חבר לשכת עורכי הדין הפלסטינית שניתן לגביו אישור כי הוא חבר כאמור, מאת הממונה על העזרה המשפטית כמשמעותו בתוספת לחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום או מאת קצין המטה לעניני משפטים במינהל האזרחי לאזור, לפי הענין.

(ב) היה לנציב או למנהל בית סוהר חשד ממשי כי פגישת אסיר ביטחוני עם עורך דין מסוים תאפשר ביצוע עבירה המסכנת את ביטחונו של אדם, את ביטחון הציבור, את ביטחון המדינה או את ביטחון בית

ד ב ר י ה ס ב ר

בעבר היו מקרים שבהם מפגש בין אסירים ביטחוניים לעורכי דין, שנערכו כאמור בתנאי חיסיון, נוצלו לרעה לצורך ביצוע עבירות העלולות לפגוע בביטחון המדינה ובביטחון הציבור. נוסף על כך יש לעיין כי בשביתת הרעב שהיתה לאחרונה בקרב האסירים הביטחוניים בבתי הסוהר, נעשה ניסיון לנצל את המפגשים כאמור לתיאום וקידום מהלכי השביתה.

כדי לאפשר התמודדות עם מצבים חריגים מסוג זה, מוצע לתת סמכות בידי הנציב ומנהל בית הסוהר להורות על מניעת הפגישה, לרבות הפסקתה, ברומה לקבוע היום בתקנה 29 לתקנות, ואולם נוכח חשיבותה של זכות האסיר לקבלת שירות מקצועי מעורך דין ולאור ניסיון העבר כמפורט לעיל, מוצע, בשונה מהקבוע היום בתקנה 29 לתקנות, להגביל אח הסמכות למנוע פגישה כאמור רק בהתייחס לאסירים ביטחוניים כהגדרתם המוצעת בסעיף.

הוראות המגבילות את מספר עורכי הדין שיוורשו לקיים פגישות עם אסיר אחד, במשך תקופה שיקבע, זאת כדי למנוע מצב שמימוש זכותו של אסיר אחד להיפגש עם עורך דין, תפגע באפשרות של אסירים אחרים לממש את זכותם כאמור, בשל המגבלות הקיימות בבית הסוהר כמפורט לעיל.

לסעיף 45 המוצע

לסעיפים קטנים (א) ו-(ב)

זכותו של אסיר לקיים פגישה עם עורך דינו, נועדה, כאמור, לצורך קבלת שירות מקצועי בלבד. בנסיבות שבהן מטרת הפגישה היא לאפשר ביצוע עבירה - לא עומדת לאסיר הזכות לקיים פגישה עם עורך דין בתנאי החיסיון.

² ס"ח התשנ"ו, עמ' 338.

³ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

⁴ ס"ח התשכ"ח, עמ' 20; התשל"ח, עמ' 48; התשנ"ו, עמ' 34.

הסוהר, או תפגע פגיעה ממשית וחמורה במשמעת בבית הסוהר העלולה להביא לשיבוש חמור בסדרי בית הסוהר וניהולו, רשאי הוא להורות על מניעת הפגישה לתקופה כאמור בסעיף קטן (ג) לרבות הפסקתה; ורשאי הנציב או מנהל בית הסוהר להורות על מניעת פגישה של עורך הדין עם אסירים ביטחוניים נוספים, אם נוכח כי מתקיימת גם לגבי הפגישה עמם אחת מהעילות המנויות בסעיף קטן זה.

(ג) מנהל בית הסוהר רשאי להורות על מניעת פגישה לפי הוראות סעיף קטן (ב) לתקופה שלא תעלה על 48 שעות; הנציב רשאי להורות על מניעת פגישה כאמור לתקופה שלא תעלה על 10 ימים.

(ד) החלטת הנציב או מנהל בית הסוהר בדבר מניעת פגישה בין אסיר לעורך דין, תינתן כשים לב, בין השאר, לחוכן המידע שעורר את החשד כאמור בסעיף קטן (ב) שעליו מתבססת העילה למניעת הפגישה, ולרמת מהימנותו וכן לרמת הסיכון הנשקפת מקיום הפגישה; החלטה כאמור תינתן לאחר שניתנה לאסיר ולעורך הדין הזדמנות לטעון את טענותיהם בכתב, ואולם רשאי הנציב או מנהל בית הסוהר, לפי הענין, להורות כי הטענות כאמור יישמעו בעל פה.

(ה) החלטת הנציב או מנהל בית הסוהר, לפי סעיף זה, תינתן בכתב ותימטר לאסיר ולעורך הדין; בהחלטה יפורטו נימוקיה, למעט נימוקים שיש בגילויים כדי לפגוע בשלומן של אדם או בביטחונו, כביטחון המדינה או בענין ציבורי חשוב אחר.

(ו) על החלטת הנציב או מנהל בית הסוהר לפי סעיף זה רשאי האסיר לערור לבית המשפט המחוזי.

ד ב ר י ה ס ב ר

מכונת רק כלפי עורך דין מסוים שלגביו עולה חשד ממשי כאמור. מובן כי לאסיר עומדת האפשרות לבחור עורך דין אחר.

לסעיף קטן (ג)

כדי להגן על זכותו של האסיר מוצע להגביל את פרק הזמן שלגביו רשאים הנציב או מנהל בית הסוהר להורות על מניעת פגישה עם עורך הדין המסוים. מוצע כי מנהל בית סוהר יוכל להורות על מניעת פגישה ל-48 שעות, וכי הנציב יוכל להורות על מניעת פגישה כאמור לפרק זמן של 10 ימים. מניעת פגישה של עורך הדין המסוים עם האסיר מעבר לתקופות האמורות טעונה אישור בית משפט כמפורט בסעיפים קטנים (ז) ו-(ח) המוצעים.

לסעיפים קטנים (ד) עד (ו)

מוצע לקבוע כי החלטות הנציב ומנהל בית הסוהר למנוע פגישה של אסיר ביטחוני עם עורך הדין מחייבות הליך שימוע של האסיר ושל עורך הדין לפני מקבל החלטה. כן מוצע שהחלטה תומצא לאסיר ולעורך הדין בכתב, בצירוף נימוקים, זאת כדי לאפשר לאסיר לערור על החלטה לפני בית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית הסוהר, אם יבקש לעשות כן. יחד עם זאת רשאים הנציב ומנהל בית הסוהר שלא לפרט בהחלטתם נימוקים שיש בגילויים כדי לפגוע בביטחון המדינה או בענין ציבורי חשוב אחר.

מוצע כי סמכות מניעת הפגישה, כאמור, תיוחד רק למקרים שבהם קיים חשד ממשי היינו חשד המבוסס על מידע קונקרטי, כי הפגישה נועדה לאפשר ביצוע עבירה מסוג עוון או פשע, המסכנת את ביטחונו של אדם, את ביטחון המדינה, את ביטחון הציבור או את ביטחון בית הסוהר, וכן בנסיבות שבהן קיים חשד ממשי כי הפגישה תביא לפגיעה ממשית במשמעת בבית הסוהר, העלולה להביא לשיבוש חמור בסדרי בית הסוהר וניהולו.

כן מוצע לתת את הסמכות בידי הנציב או מנהל בית הסוהר למנוע פגישה של עורך דין מסוים עם כמה אסירים ביטחוניים, בהתקיים חשד ממשי כאמור בהתייחס לפגישה של אותו עורך דין עם אותם אסירים ביטחוניים.

הסדרים אחרים הנוגעים למניעת פגישה בין עצור לעורך דין, מעוגנים כיום גם בסעיפים 34 ו-35 לחוק המעצרים, ואולם יובהר כי הסמכות שבחוק המעצרים מאפשרת לדחות גם פגישה שנועדה למתן שירות מקצועי, עם כל עורך דין, מטעמים המנויים באותו חוק, ואילו הסמכות שמוצע לעגן בחוק המוצע מתייחסת רק לפגישה עם עורך דין מסוים שלגביו קיים חשד ממשי כי הפגישה לא נועדה למתן שירות מקצועי אלא לצורך ביצוע עבירות חמורות. במקרה זה אין המדובר במניעה מוחלטת של פגישה אסיר עם עורך דין אלא במניעה

(ז) בית המשפט המחוזי רשאי להורות על הארכת התקופות האמורות בסעיף קטן (ג) לתקופות נוספות שלא יעלו על 21 ימים, כל אחת, אם הוגשה בקשה לכך והתקיימה עילה מהעילות המפורטות בסעיף קטן (ב), ובלבד שסך כל התקופות שבהן תימנע פגישה של האסיר עם עורך הדין לא יעלה על שישה חודשים; על החלטת בית המשפט לפי סעיף קטן זה רשאים הצדדים לערור לפני בית המשפט העליון, שידון בענין בשופט אחד.

(ח) נמנעה פגישה של אסיר עם עורך דין לפי סעיפים קטנים (ב), (ו) או (ז) לתקופה של שישה חודשים, רשאי שופט בית המשפט העליון, אם הוגשה בקשה לכך, באישור היועץ המשפטי לממשלה, ואם התקיימה עילה מהעילות המפורטות בסעיף קטן (ב), להאריך את התקופה האמורה בתקופה נוספת כפי שיורה, ורשאי הוא לחזור ולהורות כאמור, מומן לזמן.

(ט) ההליכים בבית משפט לפי סעיף זה יתנהלו בהעדר האסיר, אלא אם כן ציווה בית המשפט אחרת, ויחולו לגביהם הוראות סעיף 35 (ט) ו-י' לחוק המעצרים, בשינויים המחוייבים.

(י) החלטת בית משפט, שניתנה לפי סעיף זה, תובא ליריעת האסיר.

(יא) סמכות הנציב ומנהל בית הסוהר לפי סעיף זה ניתנת לאצילה לסגניהם בלבד.

שמירת דינים 345. אין בהוראות סעיפים 45 ו-45א כדי לגרוע מהוראות כל דין אחר המגבילות פגישה של אסיר עם עורך דין.

ד ב ר י ה ס ב ר

לסעיפים קטנים (ז) עד (י)

מוצע להסמיך את בית המשפט המחוזי להאריך את פרק הזמן של מניעת פגישה בין אסיר ביטחוני לעורך דין לתקופות שלא יעלו על 21 ימים בכל פעם, ובלבד שמשך תקופת המניעה לא יעלה על שישה חודשים.

עוד מוצע כי הסמכות להאריך את התקופה מעבר לפרק הזמן של שישה חודשים תהיה לבית המשפט העליון, ובלבד שהוגשה בקשה לכך באישור היועץ המשפטי לממשלה. כן מוצע לתת זכות ערר על החלטות בית המשפט המחוזי לפני בית המשפט העליון.

מוצע כי ההליכים בבית משפט לפי סעיף זה יתנהלו בהעדר האסיר, בדומה להליכים המתנהלים על פי סעיף 35 לחוק המעצרים. בד בבד מוצע לקבוע כי ההחלטה תובא ליריעת האסיר כדי שיוכל לשקול הגשת ערר בענין.

עורך הדין שהפגישה עמו נמנעה יהיה רשאי, כמובן, להיות נוכח בעת הדיון. כמו כן אם בית המשפט ימצא כי נוכחות האסיר נדרשת לצורך קבלת החלטה בענינו יהיה רשאי לצוות על הבאתו בפניו.

מוצע כי הוראות סעיף 35 (ט) לחוק המעצרים, שענינן היסיון ראיות המוגשות לבית המשפט, והוראות סעיף 35 (י) לחוק האמור, שענינן השהיית ביצוע של החלטת בית משפט המאפשרת את קיום הפגישה. אם הודיעה המדינה כי בכוונתה לערור, יחולו גם על הליכים לפני בית משפט לפי חוק זה.

לסעיף קטן (יא)

כדי להבטיח כי ההלטה ברבר מניעת פגישה של אסיר ביטחוני עם עורך דין תתקבל תוך הפעלת שיקול רעת זהיר ומאוזן ולאחר בחינה קפדנית של בסיס החשד, מוצע להותיר את הסמכות להחליט כאמור לדרג בכיר בלבד, היינו -- לנציב או למנהל בית הסוהר, ולאפשר אצילתה לסגניהם בלבד.

לסעיף 45 ב המוצע

מוצע להבהיר כי אין בהוראות סעיפים 45 ו-45א המוצעים כדי לגרוע מהוראות כל דין המגבילות פגישה של עורך דין עם אסיר, כגון הוראות סעיפים 34 ו-35 לחוק המעצרים, והוראות שניתנו לפי חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים), התשל"ט-1979.

